

XVIII. BIJDRAGE MARTEN MULDER

Welk kerkhof schilderde Vincent van Gogh tijdens zijn verblijf in Drenthe?

Het Van Gogh Huis in Nieuw-Amsterdam

Vincent van Gogh's kamer in het toenmalige logement

Vincent van Gogh in Drenthe

Op 11 september 1883 verliet Vincent van Gogh Den Haag en arriveerde dezelfde dag per trein in Hoogeveen in Drenthe.

Slechts drie maanden heeft het verblijf van Vincent in Drenthe geduurd, van 11 september tot 5 december 1883.

Aanvankelijk hield hij verblijf in Hoogeveen en maakte van daaruit verschillende tochten door het veengebied.

Op 2 oktober vertrok hij per trekschuit en kwam een dag later aan in Nieuw-Amsterdam en daar in het logement van Hendrik Scholte, dat nu het Van Gogh Huis is.

Het Van Gogh Huis houdt de herinnering levend aan het verblijf van Vincent van Gogh in Drenthe.

In de kamer waar Vincent logeerde staat zijn bed nog op dezelfde plaats, staat de tekendoos open en is het verpallet klaar voor gebruik. Hij maakte er tal van schetsen en schilderijen met als onderwerp het Drentse land en het leven van de arbeiders in het veen.

Eén van zijn tekeningen betrof een kerkhofje. (Vincent noemt de tekening een *croquis* = een schetsmatige tekening).

croquis van 't kerkhofje

Regelmatig moest Vincent terug naar Hoogeveen om daar een postwissel te verzilveren, die zijn broer Theo hem had gestuurd.

Aan Theo schreef hij ook in de Drentse periode vele en uitvoerige brieven. Misschien wel het gevolg van een verblijf in een somber jaargetijde

met lange avonden.

In één van die brieven heeft hij een tekening gemaakt van een kerkhof, waarvan men uitging dat het het kerkhof van Pesse was.

Hij schrijft daarover in een brief van zondag 16 september 1883:

"...Gisteren vond ik één der eigenaardigste kerkhoven die ik ooit zag, verbeeld u een stuk heide met een heg van dicht opeenstaande mastboompjes eromheen, zó dat men zou menen dat 't een gewoon mastbosje was.

Evenwel er is een ingang- een kort laantje, en dan komt men op een aantal graven begroeid met bunt en heide. Vele gemerkt met witte palen waarop de namen staan. Ik stuur er u een croquis van naar de studie welke ik ervan schilderde. (...)

(achterkant en voorkant van de brief van Vincent aan zijn broer Theo 16.09.1883)

Gij vindt hierachter het croquis van 't kerkhofje. De kleur is aldaar zeer eigenaardig. Het is iets schoons de echte heide op de graven te zien, de geur van terpentijn heeft iets mystieks, de donkere strook masthout die het afsluit, scheidt een tintelende lucht van de ruige grond, die in 't algemeen een rosse kleur heeft - fauve - bruinachtig, geelachtig, doch overal met lila tonen. Het was niet makkelijk te schilderen, ik zal er verschillende effecten nog van zoeken, met sneeuw b.v. moet het zeer eigenaardig wezen."

welk kerkhof schilderde Vincent: Pesse of Hollandscheveld?

Nauwgezet onderzoek door de amateur-historicus Albert Metselaar uit Hoogeveen naar de juiste locatie doet twijfelen aan de opvatting dat het zou gaan om het kerkhof van Pesse.

Deze opvatting vinden we in het boek van Dr. M. E. Tralbout: *Vincent van Gogh in Drenthe*. Tralbout schreef dit samen met H. Clewitz, toen hoofdredacteur van de Provinciale Drentsche en Asser Courant.

Eerder zou het volgens Metselaar een tekening moeten zijn van het kerkhof van Hollandscheveld.

Zowel Pesse als Hollandscheveld vielen onder de gemeente Hoogeveen.

Het torentje, dat we zien op de tekening, is dat van een toren van een Waterstaatskerk. Hollandscheveld en Pesse hadden zo'n toren.

Zou er sprake van zijn geweest dat het hier ging om Pesse, dan zou ook het dak van een boerderij, die al stond aangegeven op een kadastrale kaart uit 1880, op de tekening zichtbaar moeten zijn. En die ontdekken we op de tekening niet.

Pesse

Recente foto van begraafplaats Pesse.

De klokkenstoel is van latere datum.

Zicht op de toren is niet mogelijk.

Hollandscheveld

Recente foto van begraafplaats Hollandscheveld. De toren is zichtbaar, wel is er in de loop van de tijd bebouwing bij gekomen.

Op dezelfde kadastrale kaart is te zien, dat aan twee en een halve zijde een wal was opgeworpen. Zulke wallen werden beplant met eiken of berken en daartussen meidoorn of braamstruiken. Geen mastbomen, dat zijn dennen.

In de notulen van het Plaatselijk Belang te Hollandscheveld van november 1887 wordt met betrekking tot de begraafplaats gesproken over het ruimen van grote dennen.

De heide, waarvan Vincent spreekt in zijn brief, komt aan de orde in een beslissing van de gemeente Hoogeveen in 1853, waarbij de gemeente bepaalde, dat er op de Kerkenkavel bij Hollandscheveld een met kreupelhout bebost heideveld geschikt moest worden gemaakt om als begraafplaats te dienen.

De schets moet dus wel het kerkhof van Hollandscheveld betreffen.

droevig maar altijd blijde

Op de begraafplaats van Hollandscheveld werd op 15 juli 2005 voor Vincent een gedenksteen in de vorm van een grafsteen uit 1883 onthuld. Een zelfportret van Vincent werd gebruikt om zijn gezicht in de steen te etsen; daaronder de tekst *Hier werkte Vincent van Gogh 15 september 1883*.

Onderaan de steen staat een verwijzing naar de Bijbeltekst 2 Korintiërs 6:10. Het is een verwijzing naar het levensmotto van Vincent: *Droevig maar altijd blijde*.

Vincent schreef deze spreuk ook op prenten die in zijn kamer hingen en gebruikte hem ook geregeld in brieven, die hij aan zijn broer Theo stuurde.

Het volledige artikel met literatuur en bron staat op Dodenakkers.nl:

<https://www.dodenakkers.nl/artikelen-overzicht/algemeen/diversen/vangogh.html>